

به نام خدا

جمهوری اسلامی ایران

«روابط مالی دولت و سازمان تأمین اجتماعی»

مبانی نظری و حقوقی

بیمه‌های حمایتی، شکل‌گیری و تأدیه بدهی‌ها

نویسندگان:

مصطفی سالاری

عباس خندان

تابستان ۱۴۰۰

سرشناسه: سالاری، مصطفی، ۱۳۵۵ -

عنوان و نام پدیدآور: روابط مالی دولت و سازمان تأمین اجتماعی، مبانی نظری و حقوقی بیمه‌های حمایتی، شکل‌گیری و تأدیه بدهی‌ها / نویسندگان مصطفی سالاری، عباس خندان؛ با همکاری محمدمهدی صداقت-محسن شمس‌الهی.

مشخصات نشر: تهران: موسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۵۹ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۳۰۶-۴۴-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: سازمان تأمین اجتماعی -- روابط مالی دولت و سازمان

موضوع: بیمه‌های حمایتی، شکل‌گیری و تأدیه بدهی‌ها

شناسه افزوده: خندان، عباس، ۱۳۶۳ -

رده بندی کنگره: HD۴۹/۵

رده بندی دیویی: ۳۳۸

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۵۸۹۶۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

روابط مالی دولت و سازمان تأمین اجتماعی:

مبانی نظری و حقوقی بیمه‌های حمایتی، شکل‌گیری و تأدیه بدهی‌ها

نویسندگان:

مصطفی سالاری

عباس خندان

سایر همکاران: محمدمهدی صداقت-محسن شمس‌الهی

صفحه‌آرایی: لیلا سهرابی

طراحی جلد: احسان ارضی

لیتوگرافه، چاپ و صحافه: خاتم

چاپ اول: ۱۴۰۰

قیمت: ۹۵۰۰۰۰ ریال

موسسه اسناد و کتابخانه ملی

تهران، میدان آرژانتین، خیابان احمد قسیر، خیابان دهم، پلاک ۲۰

تلفن: ۰۲۱۸۸۷۵۳۲۴۵ - فکس: ۰۲۱۸۸۵۰۷۴۲۱

کدپستی: ۱۵۱۴۷۳۴۳۱۱ - ایمیل: info@ssor.ir

همه حقوق این اثر مشاعری به ناشر است و استفاده از مطالب کتاب با ذکر منبع مجاز است.

۷	مقدمه
۱۱	فصل اول: بیمه های حمایتی و شکل گیری بدهی های دولت
۱۲	گفتار اول - کلیات: مرور نظری مفاهیم، اهداف و مقایسه تطبیقی بیمه های حمایتی
۱۳	(۱) مفهوم شناسی
۱۴	(۲) اهداف حمایت های دولت در پوشش بیمه ای
۱۷	(۳) تحلیل نظری انطباق بیمه های حمایتی با اصول بیمه ای و عدالت اجتماعی
۲۱	(۴) مطالعه تطبیقی بیمه های حمایتی دولت در کشورهای منتخب
۲۷	(۵) بیمه های حمایتی و استقلال مالی و اداری سازمان تأمین اجتماعی
۳۹	گفتار دوم: مبانی قانونی بیمه های حمایتی و حمایت های دولت در پوشش بیمه های اجتماعی
۳۹	(۱) قوانین حمایتی مبتنی بر ضعف اقتصادی و اجتماعی برخی گروه ها و اقشار بیمه شدگان
۵۳	(۲) قوانین حمایتی مبتنی بر تشویق کارفرمایان به استخدام برخی گروه ها و اقشار
۵۷	(۳) قوانین حمایتی مبتنی بر حمایت از برخی گروه های کارفرمایی
۶۱	فصل دوم: مدیریت تعهدات مالی دولت به سازمان تأمین اجتماعی
۶۲	گفتار سوم: شکل گیری بدهی های دولت به سازمان تأمین اجتماعی
۶۳	(۱) مبانی نظری نظام مزایا و تأمین مالی بازگشتی
۶۷	(۲) وضعیت منابع و مخارج سازمان تأمین اجتماعی: میزان مطالبات و ضرورت تأدیه
۷۴	(۳) مبانی قانونی شکل گیری مطالبات سازمان تأمین اجتماعی از دولت
۷۸	(۴) بدهی ها و رابطه مالی صندوق های تأمین اجتماعی و دولت: مطالعه روندهای جهانی
۸۸	(۵) جمع بندی و نتیجه گیری
۸۹	گفتار چهارم: ساماندهی بیمه های حمایتی و کنترل تعهدات دولت
۸۹	(۱) تحلیل کارآمدی قوانین و مقررات مربوط به باراندز بیمه ای
۹۷	(۲) راهکارهای حقوقی برای ساماندهی بیمه های حمایتی
۱۰۵	فصل سوم: مبانی نظری و قانونی رد دیون دولت
۱۰۹	گفتار پنجم: مبانی نظری و مقایسه تطبیقی روش های تسویه بدهی عمومی دولت
۱۱۰	(۱) روش های تسویه بدهی دولت
۱۲۴	(۲) تجربه کشور ترکیه در تسویه بدهی سازمان تأمین اجتماعی
۱۲۸	(۳) جمع بندی و نتیجه گیری
۱۳۰	گفتار ششم: بررسی بستر قانونی روش های تأدیه بدهی عمومی دولت

۱۳۰.....	۱۳۷۸ - ۱۳۷۴	برنامه دوم توسعه
۱۳۴.....	۱۳۸۳ - ۱۳۷۹	برنامه سوم توسعه
۱۳۸.....	۱۳۸۸ - ۱۳۸۴	برنامه چهارم توسعه
۱۴۲.....	۱۳۹۴ - ۱۳۹۰	برنامه پنجم توسعه
۱۴۶.....	۱۴۰۰ - ۱۳۹۶	برنامه ششم توسعه
۱۶۱.....		جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

فصل چهارم: بررسی روش‌های قانونی رد دیون دولت به سازمان تأمین اجتماعی..... ۱۶۵

۱۶۶.....	گفتار هفتم: معیارها و شرایط انتخاب روش مناسب رد دیون دولت به سازمان تأمین اجتماعی
۱۶۶.....	(۱) بررسی پایداری مالی دولت و شناخت اولویت‌های دولت در روش تأدیه بدهی
۱۷۶.....	(۲) بررسی سرمایه‌گذاری‌های سازمان تأمین اجتماعی و شناخت اولویت‌های این سازمان در روش تأدیه بدهی‌ها
۱۸۹.....	(۳) بررسی قابلیت به‌کارگیری روش‌های مبتنی بر بازارهای مالی در تأدیه بدهی‌های دولت
۲۰۳.....	گفتار هشتم: انتخاب مناسب‌ترین روش (های) مناسب تأدیه بدهی دولت
۲۰۴.....	(۱) انطباق روش‌های تسویه بدهی با اولویت‌های دولت و سازمان تأمین اجتماعی
۲۱۴.....	(۲) انتخاب مناسب‌ترین روش تسویه بدهی
۲۱۶.....	(۳) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

فصل پنجم: تأدیه دیون دولت به سازمان تأمین اجتماعی: تشریح اقدامات و ارائه پیشنهادات..... ۲۱۷

۲۱۸.....	گفتار نهم: بررسی اقدامات و روش‌های استفاده شده برای تأدیه بدهی از سوی سازمان تأمین اجتماعی در سال‌های گذشته
۲۱۹.....	(۱) ارزیابی اقدامات سال‌های گذشته در تأدیه بدهی‌های دولت
۲۲۴.....	(۲) ارزیابی کارایی روش‌های استفاده شده در تأدیه بدهی‌های دولت
۲۲۷.....	گفتار دهم: ارائه پیشنهادات در خصوص روش‌های تأدیه بدهی و بازتعریف روابط مالی دولت و سازمان تأمین اجتماعی
۲۲۷.....	(۱) تسویه وام بانک رفاه کارگران با استفاده از اوراق تسویه
۲۳۴.....	(۲) تبادل بدهی با اوراق بدهی (اسناد خزانه) دولتی
۲۳۵.....	(۳) تبادل بدهی با سهام بورسی
۲۳۷.....	(۴) پیشنهاد صدور مجوز انتشار اوراق بدهی توسط سازمان تأمین اجتماعی به تضمین اصل و سود دولت
۲۳۹.....	(۵) ضرورت بازتعریف رابطه مالی سازمان تأمین اجتماعی و دولت
۲۴۶.....	(۶) اوراق بهادارسازی (Securitization) بدهی‌های ایجاد شده دولت

۲۴۷.....	منابع
۲۴۹.....	پیوست

برخورداری از پوشش بیمه تأمین اجتماعی اعم از بیمه بازنشستگی، بیکاری، از کارافتادگی، بازماندگی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح، نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی به صورت بیمه و غیره از جمله حقوق شهروندی و جزء مواردی است که در فصل سوم قانون اساسی (اصل ۲۹) مورد تأکید و تصریح قرار گرفته است. بر اساس این حکم قانون اساسی، «دولت» موظف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت‌های مالی فوق را برای یکایک افراد کشور تأمین نماید.

بر این مبنا، قانون اساسی برخورداری عموم مردم از خدمات تأمین اجتماعی را از محل «درآمدهای عمومی» و «درآمدهای حاصل از مشارکت مردم» پیش‌بینی نموده است. زمینه برخورداری عموم مردم از این حقوق مصرح قانونی، بر مبنایی که قانون‌گذار تعیین می‌نماید، در مواردی از محل درآمدهای عمومی فراهم می‌گردد. به عبارتی، دولت بنا به الزام یا تجویز قانون‌گذار، تأدیه بخشی از هزینه برقراری پوشش بیمه (و در نتیجه خدمات تأمین اجتماعی) را در خصوص اقشار و اصناف معینی عهده‌دار می‌گردد. چنانچه پرداخت هزینه (حق بیمه) مذکور هم‌زمان با برقراری پوشش بیمه‌ای تأمین و پرداخت نگردد، مبنای شکل‌گیری دیون دولت به تأمین اجتماعی خواهد بود.

پایداری، استمرار و اطمینان بخش بودن خدمات تأمین اجتماعی در مواردی نیز با تعهد سهم مشخص توسط دولت در قبال عموم ملت (و بیمه‌شدگان) تضمین می‌گردد و لذا بر همین مبنا دولت، مطابق بند ۱ ماده ۲۸ قانون تأمین اجتماعی، مکلف است ۳ درصد حق بیمه هر شخص را بپردازد، لذا به استناد اصل برابری عموم در برابر قانون، اصولاً نمی‌تواند نسبت به برخی گروه‌ها درصد بیشتری از حق بیمه را متقبل شود.

با وجود این، این قاعده بدون استثنا نمانده و گاه قانون‌گذار بنا بر مصالح خاصی، برخی اقشار و اصناف را به منظور برخورداری از خدمات تأمین اجتماعی مورد حمایت ویژه قرار می‌دهد. این مصالح، عمدتاً شامل ضعف اقتصادی یا اجتماعی برخی گروه‌ها بوده و یا صرفاً به منظور ایجاد انگیزه برای تحت پوشش بیمه اجتماعی قرار گرفتن گروه خاصی می‌شود. چنانچه در جزء ۱ بند (و) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۴۰۰ آمده است، دولت از پوشش بیمه اجتماعی برخی از گروه‌ها نظیر قالیبافان، بافندگان فرش و شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار، زنان سرپرست خانوار، رانندگان حمل‌ونقل عمومی، صیادان شمال و جنوب، مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور، هنرمندان و نویسندگان، مربیان مهد کودک و مراکز توان بخشی بهزیستی، خادمان مساجد، باربران و رانندگان حمایت ویژه می‌کند که برخی از این حمایت‌ها به صورت تأمین بخشی از حق بیمه‌ای اشخاص توسط دولت صورت گرفته است.